

שנים שהיו ישנים במיטה אחת מהו שזה יחזיר פניו ויקרא קריאת שמע

א. ראשית כל מבואר מגוף הדברים, שפשוט הוא שאינם יכולים לקרוא קריאת שמע פנים מול פנים כשנוגעים זה בזה ונחלקו החזו"א והמשנה ברורה אם מדובר דוקא כשנוגעים או אף כשנמצאים זה מול זה. ואף שמכוסים בטלית. ואין זה משום שרואים זה את זה, שהרי מדובר שמכוסים עד צוארם בשמיכה, אלא עצם המצב יוצר שייכות עם הערוה כל זמן שלא החזירו פניהם. שמע מינה שזה היה פשוט להם, שהימצאות במיטה אחת של שני אנשים, איננה ראויה לקריאת שמע.

ב. ואם מחזיר את פניו נמי מספקא ליה אם יכולים לקרוא קריאת שמע, ושמא תאמר מה יועיל להחזיר את הפנים, הרי האיסור אינו ראוי אלא **הימצאות**. מה שנראה לומר שהחזרת הפנים יוצרת התנתקות ביניהם.

ג. צריך ביאור מהו יסוד השאלה אם יש בזה איסור, הרי אין כאן **ראיית** ערוה. ואין כאן **ליבו** רואה את הערוה. ומבואר כאן, שעצם זה שנמצא במצב שגופו **מול** ערוה, זהו האוסרו בקריאת שמע. ואף שלא הובא מקור לדין זה,

אשתו כגופו

מקשים האחרונים וכי אפשר לומר שאין הרהור כשאשתו עמו משום שהיא כגופו, אדרבה הרי היא הנותנת שמשום כך מהרהר בה יותר. **ועוד צ"ע** למה היה צריך לומר אשתו כגופו, היה צריך לומר שאשתו רגיל בה, ולא לומר זאת בהכרזה. ועל פי מה שביארנו לעיל, שיסוד הדין הוא שאין לו לאדם לקרוא קריאת שמע כאשר נמצא במצב של גילוי ערוה עם איש אחר, והוא כביכול מצב מיוחד ושונה מן הרגיל, אך אצל אשתו אין זה מצב שונה, ולכך יש מקום לומר שאין בזה איסור.

עגבות אין בהם משום ערוה

צריך עיון היאך אמר שעגבות אין בהם משום ערוה הרי שנינו בסנהדרין מו. שהאשה מכסין אותה מאחריה מפני שכולה ערוה. ועוד צריך עיון מהו גוף הניידון אם עגבות יש בהם משום

ערוה או לא. א] מצד תשמיש. ב] מצד נקבי הפסולת, שהוא החלק הבהמי שבאדם, כמבואר בגמ' בחגיגה טז. שבשלושה דברים האדם דומה למלאכי השרת ובשלושה דברים דומה לבהמה.

ובשעת הסקילה כל הניידון הוא רק מצד אברי תשמיש, ועל זה הא דרשינן שני משכבות באשה. ולכך גם מאחריה הוי ערוה. אך כאן לא מדובר מצד הראייה אלא מצד הגילוי. שאין לו לאדם לגלות את חלקו הבהמי בשעת ברכה.

שוק באשה ערוה

לרוב הדעות מדובר בחלק שמתחת לברך. דמעל הברך פשיטא דהוי ערוה. וכן הוא פשט הפסוק גלי שוק עברי נהרות. שצריך לגלות את השוק בשעה שעוברת בנהר בשביל שלא תרטב. אלא שצריך עיון מהו הגדר של הערוה בזה.

ונראה שיש שתי ענייני ערוה באשה

א] מקום **המשויך** עם הערוה. ב] מקום שדרכו להיות **מכוסה**, שזה עצמו מעורר לתאוה. ועל זה אמר שכיון שדרכו להיות מכוסה אף שאין לו שייכות עם הערוה – מקרי ערוה. ואתי שפיר דדריש מן הפסוק גלי שוק.

גדר שער באשה ערוה

השער נחשב ערוה משום היותו מקום שהדרך לכסות. אמנם היא גופה צריך ביאור מדוע הדרך לכסות את השער, ובשלמא בשוק דרך הוא לכסותו, כיון שהוא ברגל, אך השער דרכה של אשה לגלותו, וכן הבתולות מגלות שערן.

אמנם לכאורה היה צריך להביא את הפסוק ופרע את ראש האשה שמכאן לומדים שאשה צריכה לכסות את שערה.

ונראה שהיה מקום לומר שאין זה משום גילוי ערוה, שהרי אין שייכות בין השער לערוה, אלא שהוא מציין את העובדה שהאשה נשואה. אך כל זה לגבי אחרים, אך לגבי בעלה, הטעם שנחשב ערוה הוא משום שנחשב מקום יופי. ובשעת קריאת שמע אין לו ליתן דעתו אלא לקבלת עול מלכות שמים.

כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף

צריך ביאור מה בא לומר בזה. הרי אם הוא משום הרהור, ודאי שמי שמסתכל לשם הנאה מביא לו הרהור. וכי זהו חידוש התורה כאילו מסתכל במקום התורף. ונראה שהרי בעצם צריך ביאור **מהו המקור שאסור להסתכל באשת איש**. ולכאורה מקור האיסור הוא משום ולא תתורו, אמנם ברמב"ם איסור"ב פרק כא, מבואר שאין זה משום לא תתורו אלא משום "לא תקרבו לגלות ערוה" והסתכלות היא אופן של קריבה. ולפי"ז מובנת הדרשה היטב, שכיון שיסוד האיסור הוא משום קריבה, הינו כגדר לערוה, שאם יתחיל בהסתכלות כאן, יבוא לשם, ומשם ימשיך הלאה... אם כן כל הסתכלות יכולה להביא לידי ערוה ועובר בלאו דלא תקרב.

בדין תליית התפלין וספר תורה

ואם יש לאדם ספרים הפוכים בביתו אזי גם אם אינו יודע על כך, יתכן שייענש על כך, משום שעצם קדושת הספר תובעת שלא יהיה הפוך. ומעשה שהיה באדם שאשתו סבלה ממצב של עובר הפוך. ואמר לו הסטייפלער שיבדוק אם יש לו ספרים הפוכים בביתו.

ולפי זה יבואר, שמלבד העדר כבוד לתפלין, הרי עצם זה שתולה את התפלין גורם לעונש הקשור לתלייה.

ביאור עצם ענין התלייה וחסרונו

מבואר שאין לתלות את התפלין. ונראה לבאר את הדבר שכאשר דבר תלוי, נוצר מצב שהתפלין תלויות בדבר אחר שאם ינטל – יפלו.

צריך ביאור מהו ענין תליית התפלין. ומהי החומרא הגדולה, הרי לכאורה הכל תלוי בדעת בני אדם מה נחשב לכבוד. עוד צריך ביאור מהו ענין זה של והיו חייך תלואים לך מנגד שהוא מידה כנגד מידה כנגד התולה את התפלין.

ונראה לומר שהנה ישנם שני דברים בהלכות כיבוד דברי קדושה ותשמישי קדושה.

א] היחס של האדם כלפיהם. דהינו מה שהאדם מכבד אותם על ידי זה שנוהג בהם כבוד והערכה.

ב] עצם המצב שבו הם מונחים.

נבאר. נניח שהאדם מניח ספר הפוך, יש כאן שתי חסרונות. א. מה שיש כאן העדר כבוד. ב. עצם זה שהספר הפוך

המשמיע קולו בתפילתו הרי זה מקטני אמנה

שמתחת למזבת, אלא כך היה דרכם לצעוק אל אלוהיהם. ומדוע. והנה כל ענין העבודה זרה היה שעל ידי הכבוד שעושים לאלוהיהם – ישפיעו עליהם שפע וברכה. ולכך היו מזבחים ומקטרים לאלוהיהם. ואחד מן הדברים הנוספים שהיו עושים הוא לצעוק בקול גדול.

ואף שנכון הדבר שישנם דברים שאנו צועקים בקול גדול, אך זה מדובר רק בשבחו של המלך, אך בבקשה האישית שיש לנו מן המלך, אנו מאמינים שיכול למלא את משאלותינו גם בלא לעשות לו כבוד. אלא משום שקרוב ה' לכל קוראיו, ולכך כל מי שמגביה קולו בתפילתו הרי הוא מנביאי השקר, שאינו מאמין בקרבת ה'.

בדין המשמיע קולו כשאין יכול לכוון בלחש

לכאורה פשיטא שאם אין יכול לכוון שרי שהרי כל הסיבה שלא יתפלל בקול הוא משום קטני אמנה, אך זה האדם הטרוד שיודע שיוכל לכוון רק אם יתפלל בקול פשיטא שיעשה זאת.

ועוד קשה שכתוב שאם הוא בציבור אסור להתפלל בקול משום שמפריע לציבור. וגם זה פשיטא, שאין לו להפריע לציבור, וכי צריך ללמד אותנו דבר יסודי כל כך שלא להפריע לאחרים. **והנה** יש לעיין מדוע מפריע הדבר לציבור. הרי אם כולם יתפללו בקול זה לא יפריע לציבור. והיה מקום לומר שיוכל לטעון שכיון שאינו יכול לכוון את לבו בלחש, זכותו היא להתפלל בקול. קמ"ל שכיון שיש מעלה גדולה בלחש, כמו שביארנו לעיל שהיא מבטאת קשר מיוחד עם הקב"ה לכך הציבור יכולים לטעון שאינם רוצים לוותר על הזכות. וממילא למדנו פשט שהתחדש שלתפלל בקול זה רק בדיעבד שאינו יכול לכוון משום שמפסיד את מעלת הקשר המיוחד עם הקב"ה בתפילת הלחש.

המתעטש המגהק והמפקח בתפילתו

הרהר בבית הכסא ותרצה הגמ', שלאונסו שאני. וכתב הבית יוסף שאם הוא לאונסו שלא היה יכול למנוע מאי קמ"ל, אלא שאינו מחוייב למנוע אם מגיעים אליו לאונסו, וכך יש להעמיד את דין המתעטש בתפילתו. אמנם נראה להלכה שכל שיכול בקל למנוע מן העיטוש יש לו לעשות כן, אף שלא כוון לכך. ויש להוכיח כן, שהרי פשוט הוא שאי אפשר לפהק ולגהק לרצונו. ורק להתעטש מפיו שמשמיע קול, אפשר לעשות כן לרצונו. אלא הנידון הוא האם יכול להתגבר על הרצון לפהק או שקשה לו מאוד.

המתעטש בתפילתו ניכר שהוא מכוער

נראה שהן מה שאמרו המתעטש בתפילתו סימן יפה לו, והן מה שאמרו ניכר שהוא מכוער, אין זה אלא במי שאינו מצונן, ובמי שאין לו בעיות קיבה מיוחדות. [וכעין מה שאמרו שמי שרואה קרי ביום הכפורים סימן יפה לו, או רע שאין זה אלא במי שאין בו הרהור]. והנפק"מ בזה הוא שניכר שהוא מכוער מתפרש, ניכר שהוא בהמי, עד שניכר בו הטינופת שבפנים – כלפי חוץ. ויש כאן אזהרה מלמעלה שישפר את דרכיו. ויחזור לדרגת אדם.

כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה

ישראל מבטלת את הגלות ואת ההרגשה של הצורך בגלות. אמנם יש להעיר שלא אמר כל העולה לארץ ישראל, אלא כל העולה מבבל. ומשמע שדווקא מי שבבבל צריך להישאר שם, שגלות בבל היה לה תפקיד הסטורי של בניית התורה שבעל פה דווקא בגלות. וצריך עיון.

צריך ביאור דטפשות היא לחשוב שה' שומע רק קול ולא לחש. שהרי אם הוא במרחק גדול לא ישמע גם את הקריאה בקול גדול.

עוד הקשו שבברכת המזון בעינין קול רם, וכן באמן יהא שמייה רבא בעינין קול גדול. וכיצד יתיישבו הדברים.

והנה איתא בסוטה לב: שתקנו לומר את התפילה בלחש משום עוברי עבירה המתוודים בתפילתם. ולכאורה למה צריך לזה הרי בלאו הכי יכול להתפלל בלחש, משום שאם לא כן הרי הוא מקטני אמנה.

ונראה לומר, שהנה אין דרך ללחוש אלא למי שהוא קרוב אליו מאוד. והיה מקום לומר שאין ראוי להתפלל לפני הבורא יתברך בלחש, שזו דרגת קרבה גדולה. אך מכל מקום תקנו כן, משום עוברי עבירה. ומי שמתפלל בקול, מראה בזה שאין הקב"ה קרוב אליו מאוד, ואין ראוי לדבר אתו אלא כדרך המדברים.

והנה ראיתי מקשים מדוע ברכת המזון מברכים בקול ולא אמרינן שיברך בשקט. אך הדברים מבוארים היטב, שברכת המזון אינו נחשב עומד לפני מלך, ולכך ראוי יותר לברך באופן מכובד יותר ובקול רם. גם בכדי לעורר את הכוונה וגם בכדי לכבד את המעמד, שכבודו של המלך שקוראים בשמו בקול רם. וכדברי הרמב"ן הידועים שרוממות הקול בבית הכנסת יש בה מצווה גדולה.

המגביה קולו בתפילתו הרי זה מנביאי השקר

יש לעיין הרי נביאי השקר בהר הכרמל קראו אל אלוהיהם בקול גדול בכדי שאותו אדם [היאל בית האלין] שהתחבא מתחת למזבח ידליק את האש. ועוד צריך עיון מדוע כל אחד שמגביה קולו בתפילתו הרי זה מנביאי השקר.

ונראה דחידא מתרצא בחברתה. **הרי** פשוט הדבר שנביאי השקר שצעקו לא היה ניכר בעליל שכוונתם לצעוק אל השליח

נראה שהן מה שאמרו המתעטש בתפילתו סימן יפה לו, והן מה שאמרו ניכר שהוא מכוער, אין זה אלא במי שאינו מצונן, ובמי שאין לו בעיות קיבה מיוחדות. [וכעין מה שאמרו שמי שרואה קרי ביום הכפורים סימן יפה לו, או רע שאין זה אלא במי שאין בו הרהור].

והנפק"מ בזה הוא שניכר שהוא מכוער מתפרש כך, שהרי ענין האיסור בהפחה בתפילה הוא משום שמתגלה בזה שהוא בעל גוף בהמי, ולא מלאך. ומי שארע לו כן בשעת התפילה באופן פתאומי לא צפוי, מראה שהוא בהמי, וצריך לעשות תשובה.

בדין גיהוק ופיהוק לאונסו

צריך ביאור שאם הוא לאונסו מאי קמ"ל במה שאמר שרבי גיהק ופיהק. כלומר אם הוא לאונסו מה בא ללמדנו בזאת. ונראה שבאמת אפשר למנוע את העיטוש על ידי מאמץ גדול, וקמ"ל שאם הוא לאונסו אינו צריך למנוע מכך, שכך הוא דרך בני אדם, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת. וכל מה שאסור הוא אם מכוון לכך, ומעין זה מצינו בזבחים קב: שמבואר שם שהיה תנא שדרש קל וחומר בבית הכסא, ומקשה הגמ' כיצד

כל מקום שנאמר בו עובר בעשה פירוש הדבר שאין איזה ענין שלילי בעצם מה שעושה אלא **שמפסיד** איזה דבר אחר שצריך לעשות.

ומבואר כאן שיש **תכלית** בעצם ההימצאות בבבל. ושמה הטעם הוא שהגלות יש בה תועלת ותכלית, והעולה לארץ